

POSTANOWIENIE

Dnia 20 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z wniosku S. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.
o przywrócenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 20 kwietnia 2021 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 18 grudnia 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 18 grudnia 2019 r., sygn. akt III AUa (...), Sąd Apelacyjny w (...) – w sprawie z wniosku S. K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P. – zmienił zaskarżony apelacją wnioskodawcy wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. z dnia 16 stycznia 2019 r., sygn. akt III U (...), oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego z 15 września 2016 r. i przywrócił S. K. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na okres od 1 lipca 2016 r. do 25 listopada 2020 r.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego organ rentowy zaskarżył skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na przyczynę przyjęcia skargi określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. W ocenie autorki skargi w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości tj. przepisu art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia

1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2020 r., poz. 53 ze zm.) w zakresie pojęcia „utrąty zdolności do pracy zarobkowej zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna organu rentowego nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego skarżący – opierając wniosek o przyjęcie jego skargi do rozpoznania na przyczynie przyjęcia skargi określonej w przepisie art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. – powinien nie tylko określić, które przepisy wymagają wykładni, ale także wskazać, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia

3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04; czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Jeżeli zaś skarżący powołuje się na rozbieżności w orzecznictwie sądowym, to zobowiązany jest przytoczyć te rozbieżne orzeczenia Sądów, przy czym musi wykazać, że występująca w nich rozbieżność ma swoje źródło w różnej wykładni przepisu albo wykazać, że wykładnia dokonana przez Sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2008 r., II CSK 21/08, LEX nr 794605). Chodzi przy tym o rozbieżności w wykładni przepisu prawa, a nie o rozbieżności w jego zastosowaniu. Ponadto, ze względu na publiczne cele, jakie ma do spełnienia rozpoznanie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej, skarżący powinien także wykazać celowość dokonania wykładni przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2012 r., III SK 15/12, LEX nr 1228636 oraz z dnia 19 października 2012 r., III SK 13/12, LEX nr 1228618).

Uwzględniając przedstawione założenia interpretacyjne należy stwierdzić, że autorka rozpatrywanej skargi kasacyjnej nie przedstawia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Przede wszystkim w obszernym uzasadnieniu wniosku nie zawarto odpowiedniej juredycznej argumentacji wykazującej, że w sprawie rzeczywiście występuje przyczyna przyjęcia skargi do rozpoznania określona w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Analizą interpretacyjną przepisu art. 12 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych Sąd Najwyższy zajmował się już wielokrotnie. W wyroku z dnia 7 września 2017 r., III UK 200/16 - LEX nr 2390701, Sąd Najwyższy stwierdził, że w myśl art. 12 ust. 3 tej ustawy, częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Zdefiniowanie pojęcia "poziom kwalifikacji", użytego w tym przepisie, ma istotne znaczenie, bowiem stanowi podstawę do ustalania rodzajów prac, które są w zasięgu możliwości ubezpieczonego mimo stwierdzanego upośledzenia sprawności organizmu, a co za tym idzie, do ustalenia, czy ograniczenie zdolności do pracy można zakwalifikować jako znaczne. O poziomie posiadanych kwalifikacji do pracy decyduje nie tylko wykształcenie, lecz

także uzyskana przez przyuczenie do zawodu umiejętność wykonywania specjalistycznej, kwalifikowanej pracy - także pracy fizycznej. Przyjmuje się, że niższy jest poziom kwalifikacji osób wykonujących proste prace fizyczne, niewymagające przyuczenia zawodowego niż poziom kwalifikacji osób wykonujących prace wymagające określonych specjalistycznych umiejętności nabywanych na podstawie przygotowania zawodowego - niezależnie od tego, czy to przygotowanie zawodowe odbywa się na zasadzie nauki w szkole zawodowej, czy też w drodze przyuczenia do zawodu. Zatem ustalenie zachowanej zdolności do pracy (określenie stopnia utraty zdolności do pracy) musi uwzględniać możliwość wykonywania porównywalnych pod względem poziomu posiadanych kwalifikacji określonych rodzajów prac ze względu na ich cechy wspólne, umożliwiające wykorzystanie dotychczasowych kwalifikacji i umiejętności oraz prac, które ubezpieczony może wykonywać po przekwalifikowaniu zawodowym, o ile jest ono możliwe i konieczne, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne - art. 13 ust. 1 pkt 2 wyżej wskazanej ustawy. Brak możliwości wykonywania pracy dotychczasowej nie jest przy tym wystarczający do stwierdzenia częściowej niezdolności do pracy w sytuacji, gdy jest możliwe podjęcie innej pracy, bez przekwalifikowania lub przy pozytywnym rokowaniu co do możliwości przekwalifikowania zawodowego. Inaczej mówiąc, niezdolność do wykonywania pracy dotychczasowej jest warunkiem koniecznym ustalenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, ale nie jest warunkiem wystarczającym, jeżeli wiek, poziom wykształcenia i predyspozycje psychofizyczne usprawiedliwiają rokowanie, że mimo upośledzenia organizmu możliwe jest podjęcie innej pracy w tym samym zawodzie albo po przekwalifikowaniu zawodowym. W przepisie art. 12 ust. 3 chodzi o posiadane kwalifikacje, a nie o konkretne zatrudnienie. Pojęcie kwalifikacji zawodowych nie jest ograniczone tylko do zawodu uzyskanego w szkole zawodowej, ani też do dotychczasowego miejsca wykonywania pracy. Kwalifikacje zawodowe należy rozumieć szerzej, jako wynikające nie tylko z formalnego wykształcenia, lecz również z doświadczenia i praktyki zawodowej, które bez potrzeby przekwalifikowania zawodowego pozwalają podjąć pracę w innych warunkach i na innym stanowisku niż dotychczas (art. 13 ust. 1 pkt 2 cytowanej

wyżej ustawy). W wyroku z dnia 27 czerwca 2011 r., I UK 407/10 – LEX nr 1084701, Sąd Najwyższy uznał, że jakkolwiek ocena częściowej niezdolności do pracy w zakresie dotyczącym naruszenia sprawności organizmu i wynikających stąd ograniczeń możliwości wykonywania pracy, wymaga z reguły wiadomości specjalnych, to jednak ostateczna ocena, czy ubezpieczony jest częściowo niezdolny do pracy, musi uwzględniać także inne elementy i ma charakter prawny, stanowiąc subsumcję stanu faktycznego do norm prawnych, wobec czego może jej dokonać wyłącznie sąd, a nie biegły. W wyroku z dnia 15 września 2006 r., I UK 103/06 (OSNP 2007 nr 17-18, poz. 261; OSP 2008 nr 4, poz. 48, z glosą U. Jackowiak) przyjęto, że ubezpieczony może być uznany za częściowo niezdolnego do pracy, gdy zachował zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy (np. wymagającej niższych albo niewymagającej żadnych kwalifikacji), lecz jednocześnie utracił w znacznym stopniu zdolność do wykonywania pracy, do której posiada kwalifikacje. Ryzyko socjalne w zakresie renty z tytułu częściowej utraty zdolności do pracy obejmuje utratę - na skutek dysfunkcji organizmu - możliwości zarobkowania przy wykonywaniu pracy zgodnej z poziomem kwalifikacji, a więc nie obejmuje niemożności zarobkowania przy wykonywaniu pracy w zawodzie, w którym ubezpieczony pracował krótko i na długi czas przed pogorszeniem stanu zdrowia (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 191/07, Monitor Prawa Pracy 2008 nr 7, s. 382). Z drugiej strony podkreśla się jednak, że brak możliwości wykonywania pracy dotychczasowej nie jest wystarczający do stwierdzenia częściowej niezdolności do pracy w sytuacji, gdy jest możliwe podjęcie innej pracy w tym samym zawodzie bez przekwalifikowania lub przy pozytywnym rokowaniu co do możliwości przekwalifikowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2000 r., II UKN 99/00, OSNAPiUS 2002 nr 14, poz. 340 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 14 sierpnia 2007 r., III AUa 1300/06, LEX nr 339737).

Autorka skargi nie przedstawiła w uzasadnieniu wniosku przekonującej argumentacji polemicznej, którą zakwestionowałyby trafność przedstawionych poglądów judykatury w zakresie omawianej kwestii. Uzasadnienie wniosku stanowi w istocie próbę zanegowania stanowiska zaskarżonego wyroku Sądu drugiej

instancji w zakresie przeprowadzonej w nim analizy interpretacyjnej przepisu art. 12 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd Apelacyjny uwzględnił to, że wnioskodawca w latach 1972-1974 r. był uczniem w zawodzie masarza. Następnie od 15.11.1974 r. do 21.06.1976 r. pracował w Zakładach M. w O. jako pomocnik rozbieracza, wykrawacza i wędliniarza. Następnie od 8.03.1978 r. do 13.01.1979 r. wykonywał pracę betoniarza w Przedsiębiorstwie Robót K. w O. 1.06.1979 r. wnioskodawca podjął pracę w Nadleśnictwie O. i świadczył ją do 21.07.1980 r. na stanowisku drwala. Od 5.05.1987 r. do 31.01.1988 r. odwołujący świadczył pracę na rzecz SKR w W. jako kierowca ciągnika. Ostatnim miejscem zatrudnienia odwołującego była GS (...) w O., gdzie S. K. zajmował stanowisko masarza.

Sąd drugiej instancji podzielił ocenę opinii biegłych sądowych dermatologa i medycyny pracy w zakresie oceny stopnia zaawansowania poszczególnych schorzeń i ich wpływu na stan zdrowia pod kątem możliwości podjęcia pracy zarobkowej. Z opinii tych jednoznacznie wynika, że odwołujący jest niezdolny do pracy w wyuczonym zawodzie masarza i związanymi z nim pomocnika wędliniarza, wykrawacza i rozbieracza. Biegła z zakresu medycyny pracy wykazała również, że S. K. nie może pracować przy ciężkiej pracy fizycznej, dźwigać ciężarów, wykonywać pracy na wysokości, przy obsłudze maszyn w ruchu, w zapyleniu i pracy wymagającej pełnej sprawności psychoruchowej. Wskazane ograniczenia nie pozwalają więc odwołującemu się na pracę drwala (ciężka praca fizyczna), kierowcy ciągnika (maszyny w ruchu), betoniarza (maszyny w ruchu, zapylenie). Odwołujący nie tylko nie może pracować w wyuczonym i dotychczas wykonywanym zawodzie masarza, stan zdrowia nie pozwala mu też na podjęcie żadnego z zajęć, do którego nabył praktyczne kwalifikacje w czasie zatrudnienia w latach 1972-1994. Sąd Apelacyjny przeprowadził dowód z opinii biegłej z zakresu psychologii, celem ustalenia, czy odwołujący jest częściowo niezdolny do pracy i w szczególności, czy z uwagi na niezdolność do pracy w wyuczonym zawodzie możliwe i celowe jest w jego przypadku przekwalifikowanie z uwzględnieniem wieku ubezpieczonego, poziomu wykształcenia i predyspozycji psychofizycznych. Biegła po przeprowadzeniu badania psychologicznego i na podstawie historii chorób S. K. stwierdziła, że z psychologicznego punktu widzenia jest on częściowo niezdolny do

pracy nadal od 1.07.2016 r. do uzyskania prawa do emerytury z uwagi na stan funkcji kognitywnych i znaczne zaburzenia pamięci operacyjnej. W uzasadnieniu opinii biegła podkreśliła, że ze względu na stan funkcji kognitywnych, który uległ pogorszeniu S. K. jest nadal częściowo niezdolny do pracy. Niecelowe jest też przekwalifikowanie zawodowe odwołującego, przy uwzględnieniu rodzaju i charakteru pracy dotychczas wykonywanej, poziomu wykształcenia (zasadnicze zawodowe), wieku (64 lata) i potencjalnych możliwości intelektualnych, które obecnie są na poziomie pogranicza normy i upośledzenia umysłowego. Pogorszenie sprawności intelektualnej jest procesem, który będzie postępował. Z psychologicznego punktu widzenia niecelowe jest przekwalifikowanie zawodowe wnioskodawcy, bowiem nie rokuje on odzyskania zdolności do pracy. Sąd drugiej instancji podzielił wnioski opinii biegłej psycholog uznając, że opinia jest rzetelna, obiektywna, wszechstronna, dokładna, uwzględnia całokształt materiału dowodowego w sprawie. Została sporządzona przez eksperta z zakresu psychologii z długim doświadczeniem w pełnieniu funkcji biegłego.

Według Sądu drugiej instancji odwołujący jest niezdolny do pracy w wyuczonym i wykonywanym zawodzie masarza, nie może wykonywać też pracy: drwala, betoniarza i kierowcy ciągnika. Nie jest też możliwe i celowe w przypadku wnioskodawcy przekwalifikowanie zawodowe, które rokowałoby odzyskanie zdolności do pracy. Wnioskodawca spełnia wszystkie przesłanki niezdolności do pracy wymienione w art. 12 ust. 1 i 3 ustawy emerytalnej. Wprawdzie z opinii biegłych z zakresu medycyny pracy i dermatologii wynika, że wnioskodawca może wykonywać pracę zarobkową. W jego przypadku oznacza to możliwość wykonywania pracy fizycznej za wyjątkiem ciężkich prac, w zapyłaniu, przy maszynach, w ruchu, wymagających sprawności psychofizycznej.

Sąd drugiej instancji powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, z którego wynika, że ubezpieczony może być uznany za częściowo niezdolnego do pracy, gdy zachował zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy (np. wymagającej niższych albo niewymagającej żadnych kwalifikacji lecz jednocześnie utracił w znacznym stopniu zdolność do wykonywania pracy, do której posiada kwalifikacje (I UK 103/06). W przypadku wnioskodawcy jego kwalifikacje do wykonywania pracy masarza mają jednocześnie charakter formalny i praktyczny. W

obecnym stanie zdrowia wnioskodawca nie może wykorzystać kwalifikacji, nawet częściowo nabytych, ponieważ praca masarza (rozbieracza mięsa, wykrawacza czy wędliniarza) wymaga zaangażowania dłoni, a odwołujący z uwagi na rozpoznaną łuszczycę nie może pracować przy produkcji żywności lub jej bezpośrednim przetwarzaniu. Wnioskodawca utracił zatem zdolność do wykonywania pracy wykwalifikowanego pracownika fizycznego. Pozostała mu zdolność do wykonywania prostych, nieciężkich prac fizycznych. Art. 12 ust. 3 ustawy emerytalnej wyraźnie stanowi o zdolności do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Z tego punktu widzenia robotnik wykwalifikowany (m. in. masarz) posiada niewątpliwie wyższy poziom kwalifikacji zawodowych niż robotnik niewykwalifikowany (np. robotnik leśny). Możliwość wykonywania przez ubezpieczonego prostych, lekkich prac fizycznych, do których wykonywania nie są potrzebne żadne kwalifikacje, a które jest w stanie wykonywać każdy pracownik nie może stanowić o zachowaniu zdolności do pracy. W sytuacji, gdy wnioskodawca, posiadając kwalifikacje masarza (będąc robotnikiem kwalifikowanym) nie jest zdolny do wykonywania tych prac, może natomiast wykonywać tylko niektóre proste prace robotnika fizycznego nie wymagające żadnych kwalifikacji, należy przyjąć, że jest on częściowo niezdolny do pracy. W konsekwencji Sąd drugiej instancji przywrócił na mocy art. 61 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wnioskodawcy prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 1.07.2016 r. do 25.11.2020 r. tj. do osiągnięcia wieku emerytalnego 65 lat (art. 27 ustawy emerytalnej).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie uzasadnia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.